

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างเด็กและเยาวชนให้มีรากฐานการศึกษาที่มั่นคง เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสามารถพัฒนาประเทศชาติในทุกๆ ด้าน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อมุ่งมั่นและพยายามอย่างเต็มที่ที่จะให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาที่ดีสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 49 ว่าการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ หรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ในหมวด 1 บททั่วไปความมุ่งหมาย และหลักการซึ่งระบุไว้ในมาตรา 8 ว่าการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 3 ประการและหนึ่งใน 3 ประการให้ยึดหลักว่าการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนและในหมวด 4 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เห็นว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่สนับสนุนกระบวนการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี และยังส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการพัฒนาห้องสมุดไว้ดังนี้

จากแนวคิดของนางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมจากการบรรยายพิเศษเรื่อง “มิติใหม่ของการพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิต” และการปาฐกถาพิเศษเรื่อง “กลยุทธ์ในการดำเนินงานห้องสมุดมิติใหม่” ของ ม.ร.ว.จักรกร จิตรพงศ์ ปลัดกระทรวง

วัฒนธรรม พบว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อยมากเฉลี่ยทั้งประเทศอ่านเพียงคนละ 8 บรรทัดต่อปี เป็นปัญหามากสำหรับครอบครัวระดับล่างและระดับกลาง ซึ่งห่วงเรื่องการทำให้มากเกินกว่าสนใจใช้ห้องสมุด จึงต้องจัดสัมมนาเพื่อขอความร่วมมือให้ทุกคนกลับมาใช้บริการและเพิ่มอัตราการอ่านให้มากขึ้น สิ่งที่ยากเห็นคือมีการเริ่มอ่านหนังสือเกิดในระดับล่างซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศและต้องการความร่วมมือกับผู้รู้เพื่อให้งานห้องสมุดเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการที่เด็กเข้าร้านอินเทอร์เน็ตเพื่อเล่นเกมแรงๆ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขด่วนและกำลังมีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมให้มีมาตรการภาษีกับร้านค้าที่เปิดลักษณะนี้ กระทรวงวัฒนธรรมเห็นว่าแนวทางแก้ปัญหาคือ การจัดทำห้องสมุดมิติใหม่ที่สามารถใช้เป็นสถานที่ปรึกษาหารือและทำการบ้านในห้องสมุดที่มีอากาศเย็นสบายและเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นความพยายามที่จะเข้าถึงชุมชนโดยสร้างห้องสมุดให้เหมือนศูนย์การค้าที่นำเข้าไปใช้บริการ และมีเทคโนโลยีเพื่อให้เด็กสามารถเล่นเกมที่ง่ายละมุนละม่อม และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังหวังถึงการจัดให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม จากภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรมอีกด้วย (ยุพดี จารุทรัพย์, 2545, หน้า 8-13)

หัวใจสำคัญ ในการส่งเสริมการ เรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ห้องสมุด ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในห้องสมุดตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เป็นแหล่งที่จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างดี และมีความสุข ห้องสมุดจึงต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ของการให้บริการโดยต้องมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด ประเด็นหนึ่งที่รัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ได้มอบนโยบายในการบริการระบบห้องสมุดไว้เป็น ส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาระดับอุดมศึกษา คือการทำให้ห้องสมุดน่าสนใจ เป็นห้องสมุด ที่มีชีวิต (living library) ซึ่งคาดหมายได้ว่าจะช่วยให้คนทั่วไปหันมาใช้บริการห้องสมุดจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าห้องสมุดมีชีวิตจึงเป็นห้องสมุดที่มีการพัฒนางานบริการอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาห้องสมุดปัจจุบันให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้มีผู้ใช้มากที่สุด แม้ว่าห้องสมุดจะมีทรัพยากรสารสนเทศมากเพียงใด หรือมีบุคลากรที่ดีเพียงใด หากไม่มีผู้ใช้บริการของห้องสมุดหรือมาใช้บริการน้อยกว่าที่ควรย่อมหมายถึง ความล้มเหลวของงานห้องสมุด การบริการจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุดมีชีวิต การบริการที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้ใช้บริการมีความสะดวก รวดเร็วได้รับประโยชน์สูงสุดจากการรับบริการและมีความพึงพอใจในการรับบริการ (สัมพันธ์ พลันสังเกตุ, 2546, หน้า 16-19)

ห้องสมุดโรงเรียนในปัจจุบันมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง เป็นแหล่งรวบรวมวิทยากรหลักของโรงเรียนช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีส่วนในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การใช้ห้องสมุดเพื่อการ

เรียนการสอนเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ เมื่อโรงเรียนได้จัดห้องสมุดมีชีวิตแล้วต้องมีการใช้ห้องสมุดนั้นเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ และมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีนิสัยรักการอ่าน การจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการสอนวิธีเรียน มิใช่เน้นการสอนให้จำบทเรียน ความสามารถของนักเรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลในชาติมีความพร้อมที่จะพัฒนาและสามารถพัฒนาตนเองตลอดจนสังคมเจริญก้าวหน้าทันกับอารยประเทศ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549, หน้า 1-26)

เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีนโยบายให้ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 175 เขต พื้นที่ให้พัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิตโดยให้จัดทำโครงการที่เรียกว่า “โครงการห้องสมุดมีชีวิต” โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2549 เป็นต้นมา ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ามีการประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิตมาแล้วในปีการศึกษา 2550 ปรากฏผลดังในตาราง 1

ตาราง 1 ร้อยละของโรงเรียนที่ได้มาตรฐานห้องสมุดมีชีวิตจำแนกตามประเภทของโรงเรียน

ประเภท ร.ร.	ร.ร.	ได้มาตรฐานห้องสมุดมีชีวิต/ระดับ								ได้มาตรฐาน	
		ดีมาก		ดี		พอใช้		ปรับปรุง		เป้า หมาย	ผล ผลิต
		ร.ร.	%	ร.ร.	%	ร.ร.	%	ร.ร.	%		
ต้นแบบ	10	1	10.0	9	90	-	-	-	-	100	100
แกนนำ	4	-	-	4	100	-	-	-	-	100	100
เครือข่าย	9	-	-	3	33.33	2	22.22	4	44.45	55.55	55.55
นาร่อง	1	-	-	1	100	-	-	-	-	100	100
รวม	24	1	4.17	17	70.83	2	8.33	4	16.67	80	83.33

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 (2550, หน้า 30)

จากรายงานดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิตเป็นการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมของโครงการแต่เพียงอย่างเดียว และไม่ได้ใช้แนวคิดและหลักการประเมินของนักประเมินโครงการ ในรูปแบบที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันอย่างแพร่หลายและผลการประเมินโครงการยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานของโครงการทั้งหมด จากการสอบถามจากผู้รับผิดชอบโครงการ(อำพล สมัครการ, 2551, มิถุนายน 6) และผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ต้องการทราบผลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมและกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการ ของแต่ละโรงเรียน อีกทั้งโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการยังไม่มีผลการ

ดำเนินงานจากการประเมินที่ชัดเจนครอบคลุมในทุกด้านและยืนยันได้ว่าโครงการนั้นประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยใช้แบบจำลองการประเมินซีโป (CPO's evaluation model) ที่พัฒนาโดยเยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2549, หน้า 303-317) ซึ่งมีความเหมาะสมในการใช้ประเมินโครงการในประเทศไทย มีความคล่องตัว มีความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการควบคู่กันกับรูปแบบต่างๆ ของการประเมินที่ได้รับการยอมรับและรู้จักกันอย่างแพร่หลาย การประเมินโครงการดังกล่าวจึงนับเป็นสิ่งที่ช่วยให้สถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการห้องสมุดมีชีวิตของโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบวิธีปฏิบัติด้านการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ซึ่งจะประเมินใน 3 ด้านคือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการโครงการ และผลผลิตของโครงการ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการบริหารงานตามโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นและเป็นข้อมูลให้สถานศึกษานำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินโครงการนี้ในระยะต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ในด้านต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการห้องสมุดมีชีวิต
 - 1.2 ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการของโครงการห้องสมุดมีชีวิต
 - 1.3 ด้านผลผลิตของโครงการห้องสมุดมีชีวิต
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และขนาดของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นผลการดำเนินงานของโครงการ ทั้งหมด 3 ด้านคือปัจจัยพื้นฐานสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการโครงการ และผลผลิตของโครงการ ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่จะใช้ปรับปรุงโครงการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และประสิทธิภาพในการสอนของครูได้เป็นอย่างดี และข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย และการวางแผนพัฒนาการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิตต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียนที่ร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2552 โดยแยกออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้บริหารจำนวน 88 คน ครูจำนวน 1,163 คน และนักเรียนจำนวน 22,064 คน รวมทั้งสิ้น 23,315 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1, 2552, หน้า 1-8)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียนที่ร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งคำนวณโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 445) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน เนื่องจากสถานศึกษามีความแตกต่างกันตามสถานภาพ จึงใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 122) เพื่อให้ได้ตัวแทนจากทุกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 53 คน ครูจำนวน 170 คน และนักเรียนจำนวน 170 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่งหน้าที่

- 1) ผู้บริหาร
- 2) ครู
- 3) นักเรียน

2.1.2 ขนาดของโรงเรียน

- 1) ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 120 คนลงมา)
- 2) ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน)
- 3) ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301คนขึ้นไป)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ

2.2.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ

2.2.3 ผลผลิตของโครงการ

นียมศัพท์เฉพาะ

1. โครงการ หมายถึง โครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1

2. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ เปรียบเทียบผลการดำเนินงานว่า บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ยุติโครงการ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมิน สภาวะแวดล้อมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโครงการห้องสมุดมีชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนด สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง จุดมุ่งหมายของโครงการ เป้าหมายและความต้องการจำเป็น หาเวลาและโอกาสที่ต้องการสนองความต้องการ การวินิจฉัยปัญหาภายใต้ความต้องการนั้นๆ การตัดสินใจว่าวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับโครงการควรเป็นอย่างไร

3.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ หมายถึง การประเมินเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และความจำเป็นของการจัดทำโครงการ เพื่อนำข้อมูลมากำหนดนโยบาย แผนงานหรือโครงการ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบขั้นต้นและเป็นเหตุผลที่สำคัญในการ ริเริ่มวางแผนโครงการโดยจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับโครงการที่จะดำเนินการ

3.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ หมายถึง การประเมินตามความสามารถ ความพร้อมของปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรว่าเพียงพอเหมาะสมต่อการจะดำเนินโครงการหรือไม่ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อการดำเนินโครงการ เพื่อให้ทราบถึง โอกาสในการจัดทำโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสมความสมเหตุสมผลของการวางแผน ดำเนินโครงการ เพื่อเป็นทางเลือกในการจัดทำเป็นแผนงานของโครงการ

3.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ หมายถึง การประเมินเพื่อให้ทราบว่าโครงการที่ กำหนดขึ้นนั้น มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สามารถดำเนินการได้หรือไม่ เป็นการพิจารณา ถึงรายละเอียดตรวจสอบและทบทวนความเรียบร้อยของวัตถุประสงค์โครงการ ซึ่งสามารถจะ กำหนดประเด็นในการประเมินได้ตามลักษณะของกิจกรรม

3.4 ความพร้อมและทรัพยากร หมายถึง การประเมินถึงความเหมาะสม ความพอเพียงของทรัพยากรเช่น บุคลากร งบประมาณ แนวทางการจัดการ วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ว่าจะ สามารถใช้ดำเนินการและตอบสนองวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด

4. การประเมินด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการหมายถึง การประเมิน ในระหว่างการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิต เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานว่าเป็นไปตาม แผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาอุปสรรคอย่างไร มุ่งนำข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุงกิจกรรมและตรวจสอบความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

4.1 กิจกรรมการดำเนินการของโครงการ หมายถึง การตรวจสอบว่ากิจกรรมการดำเนินงานมีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีการจัดลำดับที่เหมาะสมต่อเนื่องกันมากน้อยเพียงใด

4.2 ช่วงเวลา หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการเพื่อให้ทราบว่าจะดำเนินการโครงการ มีความเหมาะสมหรือไม่ เมื่อดำเนินโครงการไปได้ระยะหนึ่ง เพื่อนำผลที่ได้มาศึกษาว่าสามารถปรับเปลี่ยนช่วงเวลาที่กำหนดไว้หรือปรับปรุงแก้ไขโครงการ

5. การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินหลังการดำเนินงาน ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการห้องสมุดมีชีวิตทั้งหมด เพื่อตอบคำถามว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ โดยรวมผลที่คาดหวังและที่ไม่ได้คาดหวัง

5.1 ผลรวม หมายถึง การประเมินผลสรุปทั้งหมดจากกิจกรรมของโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ซึ่งรวมทั้งผลทางตรงและทางอ้อม ซึ่งประเมินหลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการ เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่าควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อ หรือยุติโครงการ

5.2 ผลกระทบ หมายถึง ทำให้ทราบถึงผลที่ตามมา จากการดำเนินโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลที่คาดหวังและมิได้คาดหวังการประเมินผลของการกระทำของโครงการที่มีต่อผลลัพธ์ว่ามีผลกระทบต่อสิ่งใดบ้าง ซึ่งผลกระทบจะมีได้ทั้งทางบวกและทางลบ

5.3 คุณค่าหรือประโยชน์ หมายถึง การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากกระบวนการดำเนินโครงการ โดยวิเคราะห์จากต้นทุนเปรียบเทียบกับผลประโยชน์และประสิทธิภาพ เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

6. ห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง ห้องสมุดที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด โดยมีกิจกรรมต่างๆ มาดึงดูดความสนใจ มีสารสนเทศที่ทันสมัยต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา จัดบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ทำให้การใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองเป็นไปอย่างเพลิดเพลินและมีความสุข โดยรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตจะมีความแตกต่างกันตามที่ห้องสมุดแต่ละแห่งจะศึกษาสภาพโดยทั่วไปของห้องสมุดตนเองและปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม

7. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

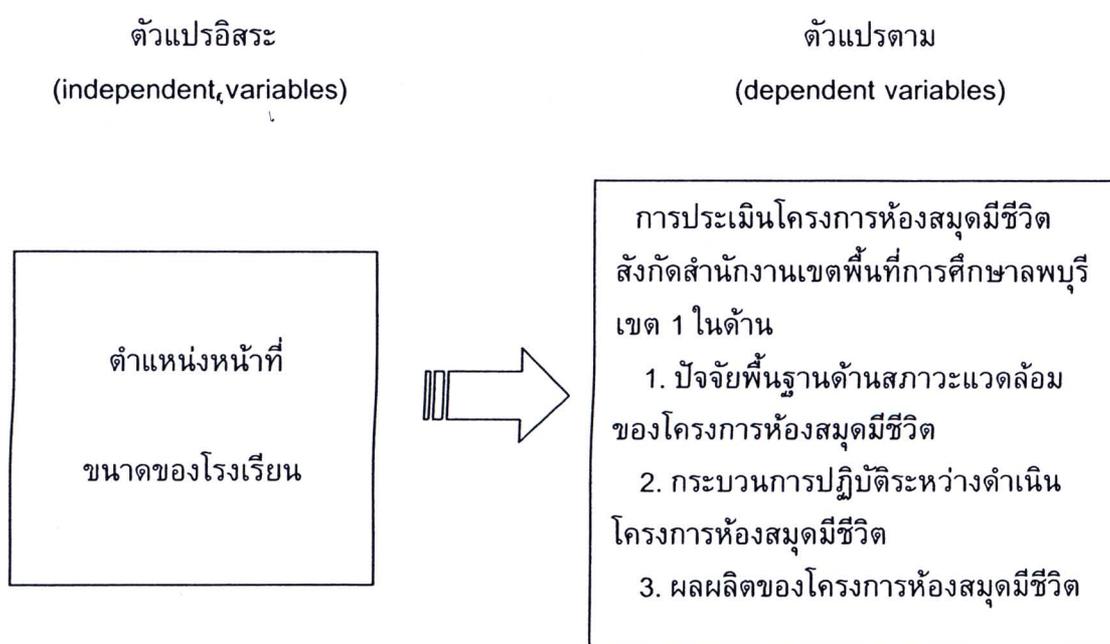
8. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

9. ครู หมายถึง ครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

10. นักเรียน หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดในโครงการห้องสมุดมีชีวิตตามแนวคิดของรูปแบบการประเมินซีโป ซึ่งพัฒนาโดยเยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2549, หน้า 305-317) ได้เสนอไว้เป็นกรอบนำทางในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการและ ผลผลิตของโครงการ โดยศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียนที่ร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และขนาดของโรงเรียน